

Žemės ūkio darbai: kur gresia pavojai

Žemės ūkio įmonėse šiais metais įvyko 4 sunkios nelaimės darbe. Vesdamas bulių į furgono transportavimo gardą buvo sužalotas AB „Lietuvos veislininkystė“ darbuotojas; UAB „Girelės paukštynas“, kraudamas vištas į narvus paukščių fermoje, nuo mobiliųjų pastolių iš beveik 2 m aukščio ant betoninių grindų nukrito ir sunkią traumą patyrė paukštininkystės darbininkas; AB „Vilkijos ūkis“ darbuotojas, keisdamas audinių stoginės sulūžusius šiferio lapus naujais, nukrito nuo kopėčių; Stasio Sandaro ūkio mechanizatorių sužalojo iš priekabos rato pučiamos padangos išlėkęs fiksavimo žiedas.

Nelaimės skaičiai

Per pastaruosius dešimt metų (nuo 2007 m.) šalies žemės ūkyje įvyko 1026 nelaimingi atsitikimai darbe. Iš jų – 46 mirtini (apie 8 proc. visų mirtinų nelaimių darbe). Mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe dažnumo (100 tūkst. darbuotojų) rodiklis žemės ūkyje pernai buvo 22. Tai beveik 6 kartus daugiau negu analogiškas vidurkis šalyje.

Kur gresia nelaimės?

Darbai žemės ūkio sektoriuje priskiriami didelės rizikos kategorijai. Pavojingiausi – mechanizatorių, gyvulininkystės darbuotojų, sandėliavimo (pakrovimo bei iškrovimo), statybos, remonto ir susiję darbai, kurie reikalauja atitinkamos kvalifikacijos, specialių darbų saugos žinių. Darbuotojai nuskęsta grūdų aruoduose, patiria traumas nukritę nuo neaptvertų estakadų, transporto priemonių priekabų, juos sužaloja veikiantys įrengimai, krentantys sandėliuojami šiaudų ryšuliai.

Mechanizatoriams nelaimės gresia, kai dirbama su netvarkinga technika, savavališkai nuimami apsauginiai įtaisai. Pavyzdžiui, kardaninis velenas kaiščiu užkabino žemės ūkio bendrovės traktorininko rūbus, įsuko juos, nuplėšė dilbio srityje ranką, sužalojo šonkaulius. Taip pat – taisant gedimus įrenginiai neišjungiami, mašina leidžiama naudotis pašaliniais asmenimis.

Darbuotojai žemės ūkyje sunkiai ir mirtinai susižaloja nukritę iš aukščio arba į gylį, arba užkritis ant jų įvairiems daiktams. Iš tokių atvejų pavyzdžių: darbuotojas nukrito nuo dengiamo karvidės priestato stogo; iškrito iš priekabos joje tvarkydamas cukrinius runkelius; sužalojo sandėlio teritorijoje atitrūkę ir nukritę grūdais užpildyti grūdų tiekimo vamzdžiai.

Pavojingas yra ir darbas su galvijais. Nereti įvykiai, kai netinkamai organizavus darbus ar darbuotojui nesilaikant atitinkamų saugos reikalavimų, sunkiai ar net mirtinai sužalojo pervaromi galvijai.

Įvyko nelaimė. Kodėl?

Valstybinė darbo inspekcija (VDI) atkreipia visų, su žemės ūkio darbais susijusių įmonių ir ūkininkų dėmesį, kad dažniausios nelaimingų atsitikimų darbe priežastys bei tikrinimų metu nustatomi darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktų pažeidimai nuolat kartojasi: nevertinama profesinė rizika; naudojami saugos reikalavimų neatitinkantys darbo įrenginiai, netvarkinga technika.

Neretai nepatyrusiems darbuotojams pavedama atlikti darbus, kurių dirbti jie yra neapmokyti arba darbai nenumatyti darbo sutartyje, o instruktavimas, kaip saugiai dirbti, yra formalus.

Žūčių, sužalojimų išvengti padėtų, jei vadovas griežtai kontroliuotų, ar darbuotojas vykdo būtinus saugaus darbo reikalavimus, kad jam neliktų galimybės rizikuoti akivaizdžiai pavojingomis situacijomis.

Technika – tik tvarkinga

Techniką privalu prižiūrėti taip, kad ji būtų saugi. Prieš pradėdant dirbti su žemės ūkio technika, būtina įsitikinti, ar darbo priemonė yra tvarkinga: ar įrenginio skriemulių, diržų, dantračių, velenų ir kt. dalių apsaugai bei apsauginiai įtaisai uždėti tinkamai, yra savo vietoje ir veiksmingi.

Negalima leisti dirbti su techniškai netvarkingomis žemės ūkio mašinomis; jų techninę būklę reikia nuolat kontroliuoti ir norminių dokumentų nustatyta tvarka organizuoti apžiūras.

Skolinant arba išnuomojant mašinas reikia sudaryti mašinos laikinosios panaudos (skolinimo) sutartį, aptariant joje laikinojo naudotojo atsakomybę už saugų mašinos naudojimą.

Darbuotojai turi būti išmokyti, kaip elgtis su technika

Darbuotojus privalu supažindinti su būtinaisiais gamintojo nustatytais reikalavimais, kaip saugiai naudoti įrenginį; užtikrinti, kad šalia savaeigių darbo įrenginių, dirbančių agregatų būtų dirbama saugiai.

Negalima leisti valdyti mašinų asmenims, neturintiems profesinių įgūdžių, atitinkamų pažymėjimų (teisių), tinkamai nemokytiems, neinstrukuotiems darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais. Turi būti įgyvendintos priemonės, kurios sutrukdytų mašina naudotis pašaliniams asmenims. Prieš užvedant mašinos variklį ar įjungiant agregato pavarą, būtina įsitikinti, kad šalimais nėra pašalinių asmenų, kad mašina ar traktorius savaime nepajudės iš vietos.

Ypatingas dėmesys – jaunam darbuotojui

Svarbu atkreipti dėmesį į jaunų žmonių, moksleivių, dirbančių pas ūkininkus vasarą, pažeidžiamumą. Dėl patirties, įgūdžių, o dažnai ir instruktavimo bei apmokymo stokos, jie nuskęsta grūdų aruoduose, norijose, juos sužaloja veikiantys įrengimai.

Atsižvelgiant į tai, jog daugiausia nelaimingų atsitikimų darbe patiria darbuotojai, dirbantys pirmuosius metus, juos instrukuoti ir prižiūrėti reikia itin atsakingai, ypač atliekant grūdų džiovinimo, sandėliavimo, transportavimo darbus. Juolab, kad beveik kiekvienais metais atliekant minėtus darbus įvyksta nelaimingi atsitikimai darbe.

Prisimintini atvejai, kai valydamas neišjungtą mobilią grūdų džiovyklą žuvo pas ūkininką dirbęs, tačiau kaip atlikti tokį darbą neapmokytas jaunuolis; ūkininko grūdų aruode nuskendo 13 metų berniukas; krovinio automobilio puspriekabėje užduso grūdais užpildas 14 metų paauglys. Pastarieji atvejai primena, jog reikia užtikrinti, kad pašaliniai asmenys negalėtų patekti į pavojingas vietas, prieiti prie įrenginių ir pan.

Judančios dalys – pavojus čia pat

Žemės ūkyje dar dažnai dirbama nuo įrenginių, mechanizmų ar šalia judančių dalių, prie kurių prisilietęs darbuotojas gali būti traumotas, nuėmus apsaugas arba naudojant tokias, kurios neatitinka dabartinių saugos reikalavimų.

Siekiant, kad nesužalotų judančios ar besisukančios įrenginio dalys, reikia nevilkėti laisvų drabužių, kurie gali būti įtraukti ar įsukti į įrenginį. Darbo drabužiai turi būti prigludę, naudojamos tam darbui skirtos asmeninės apsaugos priemonės.

Jeigu įrenginys, mechanizmas sugedo

Viena iš dažniausių nelaimių su mechanizmais priežasčių, tai kad sutrikus mechanizmų darbui, gedimus bandoma šalinti jų neišjungus, pažeidžiant gamintojo instrukcijose numatytą saugią remonto, sutrikimų šalinimo tvarką. Šie mechanizmai darbuotojus nelaimės metu tiesiog sumaitoja.

Visus gedimus geriausiai šalinti tam skirtose remonto dirbtuvėse. Šių darbų negalima pavesti atlikti pašaliniams asmenims. Prieš vežant ar velkant prikabinamus žemės ūkio agregatus, juos būtina tinkamai parengti transportavimui ir įtvirtinti jų dalis.

Prieš valant, reguliuojant ar jungiant įrenginius arba agregatus reikia išjungti variklį ir kardaninę pavarą.

Būtina nušalinti neblaivų darbuotoją

Tikimybė, kad įvyks nelaimė darbe padidėja keliolika kartų, jei darbuotojas yra neblaivus. Buvo metų, kai net pusė iš žemės ūkyje patyrusiųjų mirtinas traumas buvo neblaivūs. Tiek pernai, tiek užpernai padėtis akivaizdžiai gerėjo: sunkiai ir mirtinai sužalotų neblaivių darbuotojų žemės ūkyje nebuvo.

Tačiau būtina prisiminti, kad įmonių, padalinių vadovai privalo neblaivų darbuotoją nušalinti nuo darbo. Prevenciškai veiksminga dirbančiuosius, ypač vairuojančius transporto priemones, tarp jų ir traktorius, kombainus, tikrinti dėl apsaigimo.